

Jaarverslag sept 2020- aug 2021

Bijzondere leerstoel

**Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid,
met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten**

Ingesteld door het KSGV

Kenniscentrum voor Levensbeschouwing en Geestelijke
Volksgezondheid

aan de

Tilburg School of Catholic Theology
Tilburg University

Prof. dr. C.N. de Groot

1. Inleiding

Met ingang van 1 september 2019 is dr. C.N. de Groot vanwege het KSGV benoemd tot bijzonder hoogleraar aan de School of Catholic Theology van Tilburg University. De leeropdracht luidt “Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor de maatschappelijke aspecten” en betreft de wetenschappelijke doordenking van het belang van zingevingsvraagstukken, zoals die zich in de huidige maatschappij en cultuur voordoen. Het betreft een aanstelling voor 0.2 fte.

De Raad van Toezicht rond de bijzondere leerstoel kent de volgende leden: prof. dr. M.H.F. (Marinus) van Uden, (voorzitter), emeritus hoogleraar religiepsychologie en bestuurslid KSGV; prof. dr. H.P.J. (Henk) Witte, vervangend decaan, Tilburg School of Catholic Theology, Tilburg University; prof. dr. G.A.F. (Staf) Hellemans emeritus-hoogleraar religiesociologie; prof. dr. J. (Jan) Loffeld, hoogleraar praktische theologie, Tilburg School of Catholic Theology, Tilburg University); mevr. dr. C.G. (Lia) Vergouwen, cultuur- en godsdienstpsycholoog, staflid Karmelitaans Centrum voor Spiritualiteit te Haarlem en bestuurslid KSGV.

Het onderzoek wordt gestuurd door de vraag hoe christelijke tradities worden getransformeerd in zowel religieuze als seculiere contexten en op het grensvlak daartussen. Hierbinnen wordt toegewerkt naar een sociologie van de zielzorg. Er is de afgelopen decennia een conglomeraat van situaties ontstaan waarin mensen een beroep op geestelijke zorg kunnen doen. Hoe valt deze ontwikkeling te begrijpen en te verklaren tegen de achtergrond van de verschuivende verhoudingen tussen markt, staat en civil society?

De leerstoel heeft zich in deze periode vooral gericht op:

1. Voorbereiding van de (uitgestelde) oratie (8 januari 2021) en de uitwerking daarvan in lezingen, waaronder een plenaire lezing voor de International Academy of Practical Theology, artikelen en optredens in de media.
2. De voorbereiding van drie onderzoeksaanvragen. Eén werd niet gehonoreerd: (met Elizabeth Tweesteden Ziekenhuis) ‘Shared decision making en geestelijke verzorging’ (WeCare). Twee onderzoeksaanvragen zijn gehonoreerd: 1) het leernetwerk ‘Geestelijke verzorging buiten (de muren)’ als deel van de kenniswerkplaats ‘Zingeving en geestelijke verzorging’ (ZonMw) en 2) ‘Religie in het publieke domein’ (postdoc gefinancierd via het Universiteitsfonds)
3. Voorbereiding promotieonderzoek Huub Ruel

2. Onderzoeksactiviteiten

Het onderzoeksprogramma van de leerstoelhouder maakt binnen de Tilburg School of Catholic Theology deel uit van de onderzoekszuil ‘An Altar for an Unknown God? The Changed/Changing Place of Catholicism in a Late Modern Context’.¹ Het eigen onderzoek wordt gestuurd door de vraag hoe christelijke tradities worden getransformeerd in zowel religieuze als seculiere contexten en op het grensvlak daartussen. Vier projecten maken hiervan deel uit:

- 1) De ontwikkeling van fluïde vormen van kerkzijn
- 2) De institutionele dynamiek van geestelijke verzorging en de ggz
- 3) De constructie van katholiek sociaal denken
- 4) Het gebruik van religie in populaire cultuur, met name in events en strips

In het kader van de leerstoelopdracht ligt het accent op het tweede project. Hierbinnen wordt toegewerkt naar een sociologie van de zielzorg.

Op het terrein van geestelijke verzorging en geestelijk gezondheidszorg is het afgelopen verslagjaar een tweetalige, uitgebreide schriftelijke versie van de inaugurele rede verschenen, die voor ieder ook digitaal toegankelijk (open access) beschikbaar is gesteld. Daarnaast zijn nog drie artikelen verschenen in (vak)tijdschriften (zie onder 8. Publicaties). Voor volgend verslagjaar staan op stapel: de uitgave van de key note lezing voor de International Academy of Practical Theology, een bijdrage over theater na rampen in de bundel *Disaster rituals* onder redactie van Marcel Barnard, Martin Hoondert, Mirella Klomp en Paul Post (Peeters, Leuven) en een Duitstalige publicatie over geestelijke verzorging thuis voor het *Festschrift* voor prof. dr. Wolfgang Steck: *Theologie des Alltags* onder redactie van Christian Albrecht, Eberhard Hauschildt und Ursula Roth.

Het vooronderzoek voor het ZonMw-project (helaas niet gesubsidieerd)) over de overheidscommunicatie rond corona vanuit zingevingsperspectief resulteerde in een Noster-voordracht en een vakpublicatie. Binnen het ZonMw-programma ‘Zingeving en Geestelijke verzorging’ is met succes een aanvraag ingediend voor een leernetwerk voor geestelijke verzorging aan mensen met justitiële documentatie. Dit is in najaar 2021, onder voorzitterschap van de leerstoelhouder van start gegaan met coördinator Fons Flierman (DJI Min. Justitie), onderzoeker Marjo van Zundert en straatpastor Bernadette van Dijk. Parallel hieraan wordt een onderzoek voorbereid met inloophuis MST (voorheen: Missionair Servicecentrum Tilburg).

Via het Tilburgse Universiteitsfonds werd met succes, in samenwerking met prof. dr. P. Achterberg (Tilburg School of Behavioral Studies), een onderzoekssubsidie binnengehaald voor een postdoc-positie op het gebied van ‘Religie in het publieke domein’. Werving start in februari 2022.

¹ <https://research.tilburguniversity.edu/en/organisations/an-altar-for-an-unknown-god>

Verder lopen er nog twee projecten op het gebied van de populaire cultuur. Ten eerste een godsdienstsociologische veldstudie naar de Utrechtse St-Maartensparade, bestemd voor een bundel bij Amsterdam University Press (2022): Els Rose (red.), *Het wonder van Sint Maarten. Utrecht en St Maarten 899-2022*. Ten tweede een internationaal samenwerkingsproject voor het onderzoeksprogramma Religion and Comics met prof. dr. Pål Ketil Botvar (University of Agder (Noorwegen) met als beoogd resultaat: de bundel *Religion, Culture and Comics. Gods in frames* (Bloomsbury Press 2023). In dit kader werd van 1 januari 2021 t/m 30 juni 2021 de bijzonder hoogleraar als gasthoogleraar aangesteld bij de Universitet i Agder (Noorwegen).

3. Promotiebegeleiding

A.J.A.M. (Toon) van Gestel MA, Meaning and reception of the Vatican II Declaration Gravissimum Educationis in the Netherlands (1965-2015)

Aanvraag: goedgekeurd (5 oktober 2016) voor opname in de Graduate School van de TST.

Promotie gepland: 2023.

Instelling: Tilburg University.

Promotoren: prof. dr. A.H.M. van Iersel en prof. dr. C.N. de Groot

Dr. H.J.M. (Huub) Ruel MA, Catholic Social Thought and Corporate Governance in Large (multinational) Corporations: A Conceptual and Empirical Exploration

Aanvraag: goedgekeurd (22 september 2021) voor opname in de Graduate School van de TST.

Promotie gepland: 2026.

Instelling: Tilburg University.

Promotoren: prof. dr. C.N. de Groot en prof. dr. J. J. Graafland (Tilburg School of Economics and Management)

Met twee kandidaten worden verkennende gesprekken gevoerd. Eén heeft nu een tijdelijke aanstelling als onderzoeker in het ZonMw-programma.

4. Onderwijs

De leerstoelhouder verzorgde drie reguliere cursussen.

- Pastoraat: systemische context (5 ects) (Master Theologie)
- Catholic Social Thought in Contemporary Society (6 ects) (Master Christianity & Society)
- Research & Hermeneutics: Empirical Methods (2 ects) (Master Christianity & Society)

Eerstgenoemde cursus, over de organisatorische inbedding van geestelijke verzorging en pastoraat, staat in direct verband met de leerstoel. Hiermee wordt bijgedragen aan de scholing van geestelijk verzorgers in beleidsmatige kwesties.

De cursus over katholiek sociaal denken is indirect van belang, vanwege de reflectie op principes als menselijke waardigheid, solidariteit en *bonum commune*, die richtinggevend kunnen zijn voor de bevordering van geestelijke volksgezondheid in bredere zin.

Ook droeg hij bij aan de postdoctorale cursus van CRC Luce 'Van pastoraal werk naar geestelijke verzorging. Herijken van een roeping' (11 maart 2021)

Mastertheses:

- Beoordeling thesis Paulus Tilma, Caritas en het gezinsleven. Een kwalitatief onderzoek naar de plaats van caritas in het katholieke gezinsleven (Master Theologie) (verdediging 19-10-2020)
- Beoordeling thesis Christa van der Sman, Zinvol volhouden in de zorg. Een onderzoek naar de manier waarop verzorgenden in de ouderenzorg omgaan met levensvragen van mensen met dementie (Master Theologie) (verdediging 24 juni 2021). Winnaar van de Tilburg University Thesis Award.

5. In de media

Geestelijke gezondheidszorg niet alleen ontzuid maar ook ontzield? Komt de ziel terug in de zorg?

9/09/21

De Roerom

Wim Weren

2 pp.

<https://pure.uvt.nl/ws/portalfiles/portal/56745741/interviewRoerom.pdf>

'Zorg voor de onbekende ziel' In gesprek met Kees de Groot

1/06/21

Tijdschrift Geestelijke Verzorging

VGvZ

6 pp.

<https://vgvz.nl/kennisbank-gv/tijdschrift-geestelijke-verzorging/inhoudsopgave-laatste-4-nummers/>

Pleidooi voor de ziel in geestelijke zorg

8/01/21

Reformatorisch Dagblad

Klaas van der Zwaag

650 w

<https://www.rd.nl/artikel/907981-pleidooi-voor-de-ziel-in-de-geestelijke-zorg>

'Geestelijk verzorger praat je niet de put uit, maar gaat mee de put in'

7/01/21

Nederlands Dagblad

Eline Kuijper

700 w

<https://www.nd.nl/geloof/geloof/1011827/-een-geestelijk-verzorger-praat-je-niet-de-put-uit-maar-gaat-me>

Waarom de regering kerken en moskeeën niet zomaar kan sluiten, zelfs niet in een pandemie

9/10/20

BN De Stem

Freek Verhulst

<https://www.bndestem.nl/roosendaal/waarom-de-regering-moskeeën-en-kerken-niet-zomaar-kan-sluiten-zelfs-niet-in-een-pandemie~aa31c9a1/>

6. Voordrachten en lezingen

Spiritual care at home. How parish ministry is rebuilt in a public-private partnership

Period: 15 Jul 2021

ISSR/SISR Conference: Religion in Global/Local Perspective: Diffusion, Migration, Transformation

12/07/21 → 16/08/21

ISSR/SISR Conference

Period: 12 Jul 2021 → 16 Jul 2021

Organizing session Religion in Comics and co-organizing session Digital Ritual.

Chairing and discussing plenary session with Adam Possamai.

ISSR/SISR Conference: Religion in Global/Local Perspective: Diffusion, Migration, Transformation (12/07/21 → 16/08/21)

The Unacknowledged Presence of Catholicism in Secularized Dutch Society

Period: 8 Jul 2021

Keynote IAPT 2021 International Academy of Practical Theology: Coping with crisis: hospitality, security, and the search for faithful connections

8/07/21 → 10/07/21

Not gone, not back, but liquid. Trajectories of religion in the Netherlands and beyond

Period: 24 Jun 2021

Farewell Lecture University of Agder (Norway)

https://video.uia.no/media/t/0_q74qcnaj

The evolution of Catholicism

Period: 15 Jun 2021

SIB-Utrecht

https://www.youtube.com/watch?v=oc_W8DOrujI

Spiritual care: the devastating success of chaplaincy

Period: 11 Feb 2021

Presentation at PhD-seminar, Universitetet i Agder

Religion going to the theater and into comics

Period: 4 Feb 2021

Presentation at Research Group Religious Diversity and Religious Minorities,
Universitetet i Agder

Vragen bij het leven. Een sociologie van de zielzorg

Period: 8 Jan 2021

Inaugurele rede Tilburg University

<https://tiu.nu/vragenbijhetleven>

How it worked: from notes to project to research

Period: 25 Sep 2020

Voordracht seminar NOSTER (The Netherlands School for Advanced Studies in
Theology and Religion)

7. Participatie in de wetenschappelijke-professionele infrastructuur

- Lid bestuur KSGV sinds eind 2019
- Lid redactie KSGV-reeks per 2020
- Lid beoordelingscommissie proefschrift 'Gebroken verhalen aan de keukentafel. Over zingeving in de Nederlandse verzorgingsstaat' (V.M.H. Hölsgens; Universiteit voor Humanistiek). Verdediging: 12 Nov 2020
- Lid Commissie Erkennen en Waarderen tot 31 december 2021 (Tilburg University)
- Lid Ethical Review Board tot 31 december 2020 (Tilburg School of Catholic Theology)
- Ambassadeur Thomas More Stichting
- Adviesraad Studium Generale (Tilburg University)
- Member of the Council International Society for the Sociology of Religion / Société Internationale de sociologie des religions (2017-heden)
- Lid Werkgezelschap Godsdienstsociologie en - antropologie
- Lid Association for the Sociology of Religion (ASR)
- Lid European Sociological Association (RN Sociology of Culture; RC Sociology of Religion)
- Lid International Sociological Association (research committee Sociology of Religion)
- Lid International Academy of Practical Theology (IAPT)
- Lid Werkverband Kerkelijk Opbouwwerk (WKO)

- Lid Nederlandse Onderzoekschool voor Theologie en Religiewetenschap (NOSTER)
- Lid Commissie Senior Kwalificatie Onderwijs (SKO)
- Lid Redactie Religie & Samenleving tot 1 november 2021.
- Reviewer voor Journal for Religion in Europe; Religions; Social Compass.

8. Publicaties

2021

de Groot, K. (2021). Geestelijke verzorgers: van zielzorgers naar zingeverers? Een sociogenetische verkenning en een kritische kanttekening. *Psyche en Geloof: Tijdschrift van de Christelijke Vereniging voor Psychiaters, Psychologen en Psychotherapeuten*, 32(3), 162-171.

de Groot, K. (2021). *Questions of Life: A sociology of the care of souls*. Tilburg University /

de Groot, K. (2021). *Vragen bij het leven: Een sociologie van de zielzorg*. Tilburg University. <https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/questions-of-life-a-sociology-of-the-care-of-souls-3>

de Groot, K. (2021). Zin in Corona. *WKO bulletin*, 2021(105), 7-9.

de Groot, K., & Noordegraaf, H. (2021). Socioloog en kritisch katholiek: In memoriam Leonardus (Bert) Layendecker (1930-1920). *Religie & Samenleving*, 16(1), 54-65.

2020

de Groot, K. (Author). (2020). Zangeres Joan Osborne en de Bijbelse Johannes de Doper zeggen allebei: 'Let op, God is er al'. Web publication/site, Lazarus Magazine. <https://www.lazarus.nl/artikel/2020/12/zangeres-joan-osborne-en-de-bijbelse-johannes-de-doper-zeggen-allebei-let-op-god-is-er-al>

9. Nevenactiviteit

Acteur bij Theater Zeevuh (www.zeevuh.nl)

Toen het doek viel. Een Tilburgs amateurtoneelgezelschap in tijden van corona. (Daalhoff, 2020) <https://vimeo.com/481146911>